

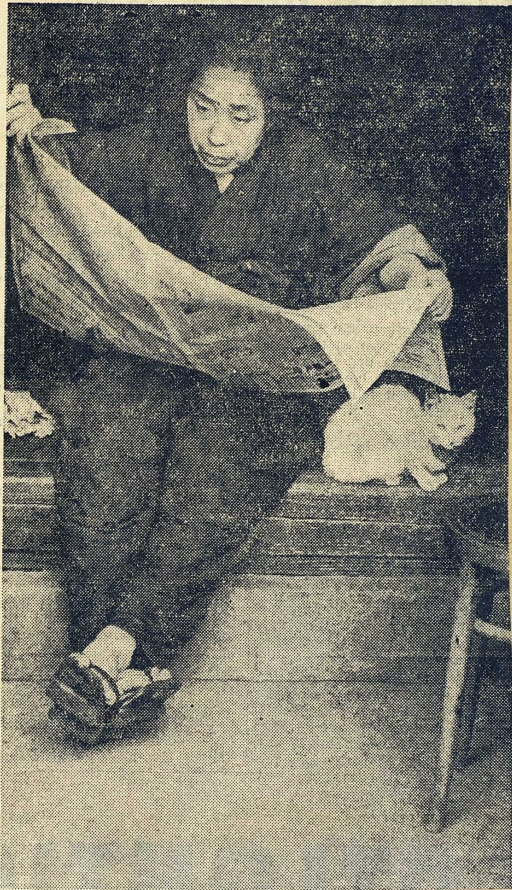
10/7

JAPAN OCH DEMOKRATIN:

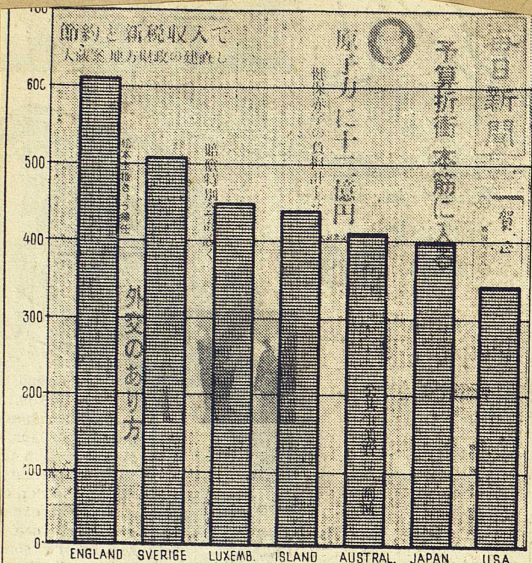
PRESS OVAN PARTIERNÄ

TIDNINGSLÄSNINGEN är i de flesta asiatiska länder ytterst begränsad i jämförelse med Europa och USA, även i relation till antalet läskunniga. De dagliga tidningarnas samlade upplagor är i Indien 3 miljoner på 300 miljoner invånare; motsvarande siffror är i Indonesien en halv miljon (80 miljoner), i Siam 200 000 (20 miljoner), i Kina 9 miljoner (500—600 miljoner), en hög siffra som förklaras av att pressen är ett ståtligt propagandainstrument, i Filippinerna, med dess relativt höga bildningsnivå, en miljon på 20 miljoner invånare. Japan står i särklass, på ungefär samma standard som Västeuropa och Nordamerika: de bortåt 100 tidningarnas samlade upplaga var 1955 över 34 miljoner, alltså något mer än en tidning på tre personer, nära två tidningar för varje hushåll.

Redan dessa siffror visar att koncentrationen är utomordentligt stor i Japans press. USA, med dubbelt så stor befolkning, har nära tjugu gånger så många tidningar. Den engelska pressen är i detta hänseende — liksom i fråga om tidsningsnumrens storlek — den mest jämförliga, och likheten beror åtminstone delvis på att man i båda länderna har en stor befolkning inom ett litet område. Mellan hälften och två tredjedelar av den japanska tidningsupplagan beräknas komma på några få rikstidningar, av vilka de största, morgontidningen Mainichi och aftontidningen Asahi, utges i omkring 4 miljoner exemplar vardera och trycks — med något varierande innehåll — i fyra skilda städer. Något mindre än hälften av tidningarna har upplagor understigande 100 000 exemplar. Några av de största organen utger engelskspråkiga upplagor, varjämte en endast engelskspråkig tidning, Nippon Times, utkommer; att omkring 200 000 engelska tidsningsnummer säljs dagligen förklarar delvis av att många japaner håller dessa tidningar i studiesyfte.

Denna väldiga press är fri i legal mening, det förhållandet står utom tidskussion. Tryckfrihetsbestämmelserna är sedan ockupationen upphörde genomgående liberala, och enligt samstämmiga uppgifter gör myndigheterna inga försök till påtryckning. De principer för journalistik som antagits av den japanska tidsningsutgivareföreningen — omfattande nästan alla dagstidningar — är i mycket föredömliga. Man skiljer klart mellan nyheter och åsikter. "I nyhetsreportaget skall reporterens personliga uppfattning aldrig komma till synes." Tidningarna bör "ge lika mycket utrymme åt politiska företeelser vilka de ogillar som åt dem de understödjer". Däremot bör "kommentarerna (ledarna) ge djärvt och bestämt uttryck åt den skrivandes idéer och övertygelse och inte vara smickrande tal"; ledarskribenten skall ha klart för sig att han är "talesman för dem som annars inte skulle ha någon möj-

Diagrammet visar, mot bakgrunden av en japansk tidningssida, antalet tidningsexemplar per dag och per tusen invånare i några länder. Som synes är engelsmännen de största konsumenterna, och Sverige kommer närmast med en halv tidning per invånare. Även siffran för USA har medtagits, trots att det finns några länder som i "rangordningen" ligger mellan USA och Japan, bl a Norge och Nya Zeeland.

lighet att framföra sina åsikter". Genom att följa dessa och andra grundsatser "skall tidningarna (slutar deklARATIONEN) bli i stånd att påskynda och säkerställa Japans demokratisering och på samma gång höja de japanska tidningarna till världsstandard".

I fråga om äganderätten till tidningsföretagen är endast ett märkligt faktum att anteckna: blott några få kommunistiska och socialistiska tidningar ägs av eller är nära ekonomiskt sammanknutna med politiska partier eller organisationer. I övrigt är äganderätten privat, om också i skiftande former. Mainichis aktier är fördelade på de i tidningen anställda, Asahi ägs av en familj, som inte lägger sig i de ansvariga tidningsledningarnas arbete, andra tidningar ägs av bolag eller enskilda, som stundom är företagare utanför tidningen, stundom chefer för tidningen.

Många personer, som är i stånd till ett jämförande bedömande, har försäkrat mig att den japanska pressen under senare år stått högt i nyhetsförmedling, objektivitet och

självständighet. Mitt intryck vid några veckors läsning av de främsta engelskspråkiga publikationerna och under talrika samtal med ledande journalister blir detsamma. Jag tror inte att det är professionell deformation då jag tycker att dessa tidningsmän är kunnigare, intelligentare och mera fördomsfria än motsvarande klass av politiker. Vad som främst slår mig är dock en annan sak: tidningarna arbetar inte för något bestämt parti eller för något allmänt politiskt program, de tar visserligen ställning från fall till fall, men detta sker med ytterlig försiktighet. De tidningar jag läser anser att den gamle och slagrörde Hatoyama inte borde ha omvalts till högerns ordförande och att regeringens vallagsförslag är olämpligt, men de utvecklar ingen iver; Times tamaste och mest förnumstiga ledare verkar piggare. Inte ens vid valen överger tidningarna — med ytterst få, förut

berörda undantag — sin neutralitet. De rekommenderar intet parti, ingen kandidat.

I detta hänseende torde den japanska pressen, i stort set enligt gammal tradition, vara enastående i världen. Partitrohet är visserligen inte vanlig bland bättre tidningar, men väl att man förfäktar en politisk linje och därmed kommer ett visst politiskt parti närmast, åtminstone under valstriderna. Detta gäller även den amerikanska pressen, ehuru en tidning med en viss hållning här ofta — på grund av partiernas speciella karaktär — rekommenderar en demokrat vid ett val, en republikan vid ett annat, särskilt i delstater och kommuner.

Vad är orsaken? "The Japanese Press 1956" — en utmärkt handbok utan motsvarighet hos oss — betonas att tidningarna "intar en liberal, neutral politisk hållning och inte stöder något särskilt politiskt parti", och detta säges sammanhånga med att japanska tidningar "ändrar sin ståndpunkt på ledaravdelningen i överensstämmelse med den allmänna opinio-

nens utveckling. När en regering börjar bli impopulär blir tidningarna motståndare till regeringen. Eftersom ingen tidning är anknuten till regeringspartiet, tenderar hela den japanska pressen att vid vissa tillfällen bli fientlig mot regeringen." Till detta lägges den egendomliga satsen: "Liksom alla andra folk är japanerna traditionellt kritiska mot regeringen, och pressen följer denna allmänna tendens." Vid samtal med enskilda tidningsmän får jag en delvis annan förklaring. Tidningarna, och särskilt rikstidningarna, är främst inställda på att öka sina upplagor, säger man, och då är det bäst att inte stöta någon. Man påpekar tillika att neutraliteten tar sig uttryck även däri att tidningsmän som går in i politiskt arbete och exempelvis eftersträvar en kandidatur till parlamentet ovillkorligen förlorar sin plats.

De i den citerade handboken gjorda uttalandena ger sannolikt, riktigt tolkade, den väsentliga förklaringen. Dessa uttalanden, enligt vilka tidningarna blott följer den allmänna opinionen — hur formas då denna opinion? — och denna allmänna opinion i alla fall skulle vara regeringsfientlig — tänk på underkastelsen under först militärdiktaturen och sedan MacArthur! — ter sig visserligen absurda, men de uttrycker något för japansk politik grundläggande. Varken under 1920-talets halvdemokratiska period eller nu har någon större del av folket identifierat sig med, känt sig stå bakom ett segrande parti eller en sittande regering. Partier, som ständigt förändrats genom klyvningar och sammanslagningar, har varit något främmande och avlägset, ofta farligt, och det samma har gällt de på skiftande underlag byggda regeringarna. Denna svaghet i japansk politik blottas i presshandbokens naiva förklaringar.

Att pressens neutrala, för att inte säga undvikande och skygga hållning är ett svaghetstecken synes mig följaktligen vara uppenbart. Självsständighet mot partier och regeringar är en sak, rädsla för engagemang en annan. Den japanska demokratin får undvara den näring och den stimulans som ges av en aktiv press och en livlig daglig debatt om idéer och aktuell politik.

HERBERT TINGSTEN

Detta är Herbert Tingstens tredje artikel om Japan och demokratin; de båda föregående var införda 5 och 7 juli. Serien om Japan har dessutom behandlat den historiska bakgrunden (7, 9 och 12 juni) samt Japans "själ" (17, 19, 22, 26, 28 och 30 juni).